

รายงานสรุปการดำเนินงานของคณะห้วยส้าน ชุดที่ 2 ประจำวันอังคารที่ 9 มกราคม 2561

ช่วงเช้า

1. คณะรับชมวีดิทัศน์แนะนำโครงการพัฒนาโดยตุง 18 นาที

** คณะห้วยเราะเสียงดังเมื่อถึงตอนที่มีภาพคนแก่กำลังนอนดูดฝิ่น

2. พี่นันท์ อมรรัตน์ บัณฑิตเนตร บรรยายสรุปเพิ่มเติม

● ประเด็นสรุปเนื้อหาสำคัญ

- สมเด็จพระเจ้าสุทนต์มณีเห็นดอยตุงเป็นเข้าหัวโล้นแทบไม่มีต้นไม้เหลืออยู่ ท่านจึงรับสั่งว่าจะปลูกป่าบนดอยตุง
- ท่านอายุ 87 ปี ท่านก็มาเรียนรู้เรื่องการพัฒนา ท่านทรงมองหาวาใครทำงานพัฒนาประเภทนี้ ซึ่งไม่ใช่ใครที่ไหน คือในหลวงรัชกาลที่ 9 คือ แม่เรียนจากลูก แต่ถ้าหากถามว่า ร.9 ทรงงานตามใครก็คือ สมเด็จพระเจ้า หรือ ลูกเรียนจากแม่
- ทุกท่านในวันนี้ก็มาเรียนรู้ตามแนวทางของท่านเช่นกัน
- สมเด็จพระเจ้า ท่านทรงไปเรียนรู้การปลูกพืชบนที่สูง ที่ศูนย์ห้วยฮ่องไคร้และดอยอ่างขาง แล้วให้คุณชายไปศึกษาเรื่องการแปรรูปเพิ่มมูลค่าที่สวนจิตรลดา
- สมเด็จพระเจ้ากลับมาดูที่ปัญหาห้วยส้านของชาวบ้าน คือ เจ็บ จน ไม่รู้
- ซึ่งสะท้อนจากการปลูกฝิ่นของชาวบ้าน ใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรค ปลูกไว้ขาย และใช้ผิดจนติด

**คณะพูดขึ้นมาว่า ฝิ่น หรือ ยาดำ

- สมเด็จพระเจ้าบอกว่า ไม่มีใครอยากเป็นคนไม่ดี แต่ที่ไม่ดีเพราะขาดโอกาสและทางเลือก ดังนั้นงานพัฒนาคือการมาสร้างโอกาสและทางเลือกให้กับชาวบ้าน
- วิธีการคือ การช่วยเขาให้เขาช่วยตัวเอง เหมือนกับการสอนให้คนสามารถตกปลา กินเองได้ไม่ใช่ให้เพียงแต่ให้ปลา ถ้าหากสมเด็จพระเจ้าไม่อยู่ คนก็สามารถอยู่ได้
- ทุกวันนี้สมเด็จพระเจ้าไม่ได้อยู่ที่ดอยตุงมา 22 ปี ชาวบ้านดอยตุงยังคงอยู่ได้
- การทำงานต้องคำนึงถึง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม
- นักพัฒนาต้องลงพื้นที่ เพื่อให้เห็นภาพเดียวกัน พูดคุยและวางแผน
- มูลนิธิไม่เคยทำงานคนเดียว เพราะไม่ได้เก่งทุกเรื่อง แต่ทำงานอย่างบูรณาการคือเอาความเชี่ยวชาญความถนัดของหน่วยงานอื่นๆมาช่วย

- สร้างความเข้าใจ โดยการสร้างทีมที่เป็นตัวแทนของชุมชน คือ ทีมอาสาสมัครพัฒนา หรือข้อต่อที่เชื่อมการทำงานระหว่างโครงการกับชุมชน
 - สำคัญที่การสร้าง ความเข้าใจ เมื่อเข้าใจทุกคนจะร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเป็นเจ้าของ
 - ปรับการทำงานตามภูมิสังคม เช่น ดอยตุงพื้นที่เหมาะสมกับการปลูกกาแฟจึงเลือกทำ ทุกอย่างที่ทำจะมีเหตุ-ผลรองรับ
 - คิดทุกครั้งว่า ทำแล้วชาวบ้านได้อะไร
 - การเพิ่มมูลค่าผลผลิต เช่น กาแฟ 1 กิโลกรัม/ทำกาแฟได้ 50 แก้ว
 - ชาวบ้านได้เงิน ได้ความรู้จากการลงมือปฏิบัติ ปัจจุบันเป็นเจ้าของธุรกิจ
 - การต่อยอดภูมิปัญญาเดิม คนในท้องถิ่นจะเป็นคนที่บอกได้ดีว่าที่บ้านมีอะไรดี
 - ใช้ตลาดนำ ออกแบบในสิ่งที่ตลาดต้องการ มีการควบคุมมาตรฐานตลอดกระบวนการ
 - สมเด็จพระนางเจ้าฯฯ บอกว่า อย่าให้คนซื้อของของเราเพราะสงสาร ต้องทำให้มีมาตรฐานและต้องเกิดกำไร
 - ปัจจุบันธุรกิจเพื่อสังคมบนดอยตุงมี 4 อย่างได้แก่ เกษตร อาหาร หัตถกรรมและการท่องเที่ยวซึ่งต้องวางอยู่บนพื้นฐานของความสร้างสรรค์ พอเพียง ยั่งยืน ทำให้คนมีศักดิ์ศรีและเป็นต้นแบบหรือมีการแบ่งปัน
 - แก้ไขปัญหาเจ็บป่วย เพิ่มรายได้ และส่งเสริมการศึกษา
 - งานสีสันแห่งดอยตุงเป็นงานที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชาวบ้านบนดอยตุง
- คำถามของคณะ
1. พี่แหม่ม : ทีมหมู่บ้านไม่มีแบบนี้ เรามีแบบอื่น สามารถเอามาดัดแปลงได้หรือไม่จะมีทางพัฒนาขึ้นได้หรือไม่
 - ❖ พี่นันท์ : ให้เริ่มคิดได้เลย จากสิ่งที่ตนเองมีอยู่ แต่สิ่งแรกที่จะทำให้รู้ว่าเราทำอะไรได้ คือ การมีข้อมูลที่ดี
 3. รับฟังบรรยาย ศูนย์ข้อมูลโครงการพัฒนาดอยตุง
 - ประเด็นสรุปเนื้อหาสำคัญ
 - เดิมข้อมูลทางราชการที่มีการสำรวจบอกว่าดอยตุงมี 19 หมู่บ้าน
 - การเดินเท้าเข้าพื้นที่ไปในป่า ทำให้ทราบว่ามีจริงแล้วดอยตุงมี 29 หมู่บ้าน นี่คือความสำคัญของการทำงานอยู่บนข้อมูลจริง

- คนบนพื้นที่ดอยตุงสมัยก่อน 70% ไม่มีสัญชาติ ซึ่งมีสิทธิที่จะได้แต่รัฐเดินทางเข้ามาไม่ถึง สื่อสารกันไม่ได้เพราะใช้ภาษาชนเผ่า
- สิ่งสำคัญคือการลงไปดูพื้นที่จริง จนตอนนี้ราชการต้องมาใช้ข้อมูลของโครงการดอยตุง
- สิ่งที่ทำอย่างแรก คือเราอยากรู้ว่ามีใครบ้างที่อยู่ในพื้นที่ จึงเก็บข้อมูลรายหัว โดยครัวเรือนหนึ่งต้องรู้ว่าใครอยู่บ้าง ถ่ายรูปทำทะเบียนไว้
- แบบสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคม จะถามเรื่อง รายได้ รายจ่าย เงินออม เมื่อก่อนถามถึงว่าในบ้านมี जानกีโบ ซ่อนกี่คัน มุ้งกี่หลัง ผ้าห่มกี่ผืน ซึ่งทำให้เห็นสภาพที่แท้จริงว่าชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร
- งานพัฒนาที่ตอบโจทย์ เหมือนการเกาโดนจุดที่คัน ซึ่งต้องมาจากการมีข้อมูลจริง
- ปัจจุบันคนบนดอยตุงมีรายได้เฉลี่ย 94000 บาท/ปี ซึ่งมากกว่าเส้นความยากจนของประเทศไทย
- โครงการออกบัตรประจำตัวผู้อยู่ในโครงการพัฒนาดอยตุงฯ สิ่งนี้ได้สร้างโอกาสใหม่ๆ ให้กับชาวบ้าน มีศักดิ์ศรีมากขึ้น เกิดการยอมรับว่าเขาเป็นคนไทยแม้จะยังไม่มียบัตรประชาชน และภายหลังเป็นสิ่งที่เป็นหลักฐานในการขอบัตรประชาชนของชาวบ้าน
- 90% ของคนบนดอยตุงตอนนี้ได้สัญชาติไทยเพราะการมีบัตรโครงการ
- โครงการออกใบ นสร.2 คือเอกสารที่แสดงว่ามีการทำกินในพื้นที่ป่าสงวน และนสร.1 คือที่อยู่อาศัย เอกสารนี้ซื้อขายไม่ได้ เป็นมรดกตกทอดให้ลูกหลานเท่านั้น และเป็นการันตีว่าจะไม่ถูกเอาผิดทางกฎหมาย ชาวบ้านเองก็ต้องดูแลป่าไม่รุกล้ำพื้นที่ด้วย
- มีป่าปลอดยาเสพติดของหมู่บ้านเพื่อให้คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถจัดการปัญหาเสพติดได้ก่อนที่จะถึงมือตำรวจ

● คำถามของคณะ

1. ถ้าหากโครงการเข้าไปทำงานในพื้นที่ที่บ้าน ก็จะได้เอกสารสิทธิ์เพราะตอนนี้ในหมู่บ้านไม่มีใครมีเอกสารสิทธิ์

❖ ถ้ามีการตรวจสอบอย่างละเอียดแล้ว ระยะเวลาทำคือ 2 ปี แต่ขออย่าเอาเอกสารที่ออกให้ไม่มีผลทางกฎหมาย

2. ไบน์มีอายุกี่ปี

❖ 30 ปี

3. ถ้าหากมีเอกสารไบน์แล้วต่อไปอยากจะออกโฉนดได้หรือไม่

❖ ของดอยตุงคือการทำกินในพื้นที่ป่าสงวน แต่การออกไปให้คล้ายกับการออกโฉนดชุมชน มีผู้ครอบครองแต่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในการขาย

4. ถ้าเป็นคนมีบัตรประชาชน แต่อยากมีบัตรดอยตุงด้วยได้หรือไม่

❖ บัตรดอยตุงได้เฉพาะคนดอยตุงเท่านั้น

❖ ผู้ใหญ่บ้านสุกฤษฎัย : พี่อาและเล่าให้ฟังว่าเมื่อก่อนคนพื้นที่เสียใจที่อยู่ตรงนี้ ขาดโอกาสแต่ตอนนี้คนข้างนอกเสียใจอยากอยู่ในโครงการดอยตุง

4. สถานการณ์ดอยตุงในอดีต ความมั่นคงชายแดนและความร่วมมือระหว่างไทย – เมียนมา

● ประเด็นสรุปเนื้อหาสำคัญ

- ในพื้นที่มีปัญหาเรื่องการปลูกไร่ฝิ่น มีกองกำลังและการค้าอาวุธ
- โครงการขนาคคนจากหมู่บ้านที่ติดฝิ่นมาบำบัด ที่ศูนย์บำบัดยาเสพติดจำนวน 469 คน สามารถเลิกได้เกิน 80%
- การร่วมมือกันปลูกป่าของชาวบ้าน โดย 35 กรม 6 กระทรวงมาร่วมกัน
- ครอบครัวที่มีรายได้จากการปลูกป่า แต่สาวยังติดยาไม่ทำให้ครอบครัวดีขึ้น ต้องเอาสามีมาเลิกยา

พี่พงศ์ศักดิ์บรรยายที่ฐานทหารดอยช้างมูบ

ถ่ายภาพหมู่

5. พูดคุยกับผู้อาวุโสคอยตุง จำนวน 6 ท่าน

- ประเด็นสรุปเนื้อหาสำคัญ

- **ป้าโอง :** พ่อของป้าเป็นพ่อค้าอาวุธ มีลูกน้อง 40 – 50 คน ป้าไม่ได้เรียนเพราะพ่อบอกว่าลูกสาวเรียนไปไร้ประโยชน์ ต้องช่วยพ่อนับกระสุนลูกปืน เช็ดทำความสะอาดอาวุธขาย ในสมัยนั้นครอบครัวรวยมาก เพราะมีลูกค้าเยอะ แต่มันเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย เมื่อโครงการเข้ามาพอกก็ตัดสินใจเลิกทำ
- **คำถาม :** ทำมาหลายปี ทำไม่ถึงเลิกทำได้
 - ❖ ถ้าพ่อเลิก ป้าก็ต้องเลิกด้วย พอเข้ามาอยู่กับโครงการให้ปลูกกล้วย ป้าก็คิดว่ามันช้ามากกว่าจะได้เงิน แต่เราไม่มีทางเลือกเพราะไม่มีบัตรให้ไปไหนได้ ชีวิตระหกระเหินมาก โครงการได้แบ่งพื้นที่ให้ ก็ได้เลี้ยงสัตว์มีรายได้ ลูกได้เรียนหนังสือ ตั้งตัวได้มาจนวันนี้
- **พ่อหลวงทรงยศ :** จำได้ว่าตอนเด็กๆวิ่งเล่นในไร่นาถึงประมาณ 6 ขวบ โครงการเข้ามาพัฒนา ปู่ย่าสอนว่าเงินเป็นของหายาก ฝืนเป็นสิ่งเดียวที่ทำแล้วได้เงิน ทำแล้วเอาไปแลกเกลือ ผ้าห่ม สิ่งที่เป็นกับชีวิตมาได้ การที่ชาวบ้านปลูกฝืนจริง ๆ แล้วเพราะไม่รู้ตัวว่าเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ในพื้นที่นี้ไล่ทั้งหมดเพราะเป็นไร่ฝืน ปลูกข้าวก็ไม่พอเพราะน้ำชะล้างหน้าดิน ฝืนเป็นสิ่งเดียวที่ใช้จนเจอครอบครัว วันหนึ่งโครงการมาจ้างปลูกป่าให้เงินวันละ 40 บาท ดีใจกันทั้งหมู่บ้าน เพราะเดิมมีรายได้วันละ 5 บาท ชาวบ้านเลิกปลูกฝืนทั้งหมด และส่งเสริมให้ปลูกกาแฟ รุ่นของผมเป็นรุ่นที่ได้มาต่อยอดต้นกาแฟของปู่ย่าตายาย ทุกวันนี้มีการต่อยอดเพิ่มมูลค่า สร้างแบรนด์ ออกร้านในงานสี่สັນแห่งคอยตุง มีลูกค้ามาจากทุกจังหวัดจากการสร้างเครือข่าย
- **อาบื้อผ่า :** ผมเกิดที่นี่ โตที่นี่ทำทุกอย่างแต่ไม่เคยมีพอกิน ริเริ่มปลูกชาแต่เมื่อก่อนขายได้โลละไม่กี่บาท เคยคิดจะหนีไปอยู่ที่อื่นตอนโครงการเข้ามาแต่ไปอยู่ได้แปบเดียวก็คิดถึงและกลับมาอยู่บ้าน ปัจจุบันเพาะกล้าไม้ดั้งเดิมกับชาวบ้าน มีรายได้ มีลูก 10 คน ตาย 4 เหลือ 6 สามารถส่งจนจบปริญญาได้ 4 คน

- **อาภัย :** เมื่อก่อนมีอาชีพรับจ้างขนฝิ่นและอาวุธปืน เมื่อก่อนฝิ่นที่ดอยตุงขึ้นชื่อว่าบริสุทธิ์มาก เมื่อสมเด็จพระยามาคนก็กลัว จนได้อยู่เห็นเหตุการณ์ที่ตชด.ผลักดันขนส่งออกนอกประเทศในปี 2525 ก็เลยเลิกทำอาชีพผิดกฎหมาย วันนี้เมื่อย้อนนึกกลับไปก็เห็นว่าถ้าโครงการไม่มาคนบนดอยตุงต้องหนีตายกันไปหมดแน่นอน
- **อาบ๊อ :** อดีตเป็นคนติดฝิ่น ไม่ทำมาหากิน จนเมื่อเลิกฝิ่นได้ก็แข็งแรงและสามารถมีลูกได้

รับฟังบรรยายจากผู้สูงอายุบนดอยตุง

คณะตั้งใจฟังมากบางครั้งหัวเราะอย่างสนุกสนาน

● คำถามของคณะ

1. พ่อหลวงบ้านเมืองงามใต้ : เลิกฝิ่นได้เพราะอะไร
 - ❖ อาบ๊อ : เพราะว่าเลี้ยงดูครอบครัวไม่ได้ พอโครงการบอกว่าใครติดยาให้ไปบำบัด ตอนนั้นหมู่บ้านมีแค่ 3 คนที่ติดจึงไปเลิกจนสำเร็จ
2. พ่อหลวงบ้านเมืองงามเหนือ : กว่าจะเปลี่ยนแปลง ใช้เวลานานหรือไม่
 - ❖ บ้าอ่อง : ของบ้าใช้เวลานานเพราะลูกน้องพ่อดีเยอะ จะทำอาชีพอะไร จะเอาอะไรให้กิน เป็นสิ่งที่ต้องคิด และเริ่มต้นเลิกอาชีพผิดกฎหมาย
3. พี่แหม่ม : จะเปลี่ยนความคิดคนในหมู่บ้านมากๆ ได้อย่างไร
 - ❖ บ้าอ่อง : ต้องทำให้ดูก่อน เสียสละลองผิดลองถูกก่อน ยอมโดนตำล
4. ตัวแทนบ้านบาหลา : คนที่สนใจเรื่องการเลี้ยงหมู เป็ด ไปดูบ้านบ้าใต้หรือไม่

❖ ป้าไ่อง : ถ้าสนใจสามารถติดต่อไปดูงานได้

5. พี่อัญ : ดีใจที่มีร.9 โครงการที่นี้ก็พัฒนาจนเจริญสมบูรณ์ดี แต่ที่บ้านไม่รู้ว่าโครงการจะส่งเสริมอะไร แต่ก็พยายามสื่อสารกับป้า (ลุงยงค์) ถ้าทำบ้านให้เป็นแบบนี้ได้ก็จะดีมาก
6. ตัวแทนเยาวชน : ความรู้สึกของการสู้บผืนเป็นอย่างไร เหมือนเหล้าบหรีหรือไม่
7. ผู้ใหญ่บ้านสุขฤทัย : ได้ยินว่าผืนเล็กยากแล้วทำไมเล็กได้

❖ พี่พงศ์ศักดิ์ : ในการเลิกต้องเลิกทุกบ้าน ไม่ใช่เลิกบ้านใดบ้านหนึ่ง มีกิจกรรมให้ทำจะได้ไม่คิดถึง

	
ผู้ใหญ่บ้านเมืองงามใต้	พี่แหม่ม (ตัวแทนผู้หญิงบ้านเมืองงามใต้สนใจดูงานมาก)
	
ตัวแทนบ้านบาหลา	ตัวแทนเยาวชน

ช่วงบ่าย

6. ชมแปลงปลูกป่าเศรษฐกิจ แมคคาเดเมีย กาแฟอาราบิก้าดอยตุง และโรงงานแปรรูปแมคคาเดเมีย

- ประเด็นสรุปเนื้อหาสำคัญ
 - แมคคาเดเมียเป็นพืชที่มีความต้องการของตลาดสูง
 - มีศักยภาพในการแปรรูป
 - 6 บริษัทจดทะเบียนตั้งนุติ โดยถ้าหากมีผลกำไรให้นำผลกำไรนั้นไปบริหารต่อไป
 - นุติ แปลว่า 90 คือตั้งเมื่อสมเด็จพระย่ามีอายุ 90 ปี
 - ยืมเงินจาก ใจก้า ตอนนี้ใช้คืนหมดแล้ว
 - แมคคาเดเมียเป็นพืชตระกูลถั่ว ต้องปลูก 800 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล มีอายุยืนยาว 80 – 100 ปี ถ้าหากไม่เกิดผลก็จะกลายเป็นป่าราคาแพง
 - แมคคาเดเมียเป็นพืชเศรษฐกิจที่โครงการยังไม่ส่งมอบให้ชาวบ้านเป็นเจ้าของ เพราะมีความเสี่ยงมาก
 - สามารถสร้างงานได้มาก เพราะการเก็บต้องเก็บลูกที่ตกพื้น ใช้การเลี้ยงผึ้งในการผสมเกสร และไม่ใช้สารเคมีเพราะคำนึงถึงคนที่อยู่ข้างล่าง
 - กระบวนการแปรรูปแมคคาเดเมีย
 - การบริหารจัดการพื้นที่ โดยใช้ดอยตุงโมเดล
 - สิ่งที่ได้จากแมคคาเดเมีย เอาไปใช้ประโยชน์แปรรูปได้มากมายแม้แต่กะลาที่เคยเป็นสิ่งไร้ประโยชน์ ก็เอาไปบดทำถนน เอาไปเผาต้มน้ำร้อนให้กับโรงงานผลิตงานมือได้ อยู่ที่แนวคิด
- คำถามของคณะ
 1. อายุของต้นแมคคาเดเมียกี่ปี
 - ❖ ถ้าดูแลดีอยู่ได้ 80 - 100 ปี
 2. การดูแลรักษาด้าน
 - ❖ ตัดแต่งกิ่ง
 3. ราคาเป็นอย่างไร
 - ❖ ตอนนี้โครงการยังไม่ส่งมอบ เพราะต้องการรับความเสี่ยงของชาวบ้าน
 4. ถ้าหากที่บ้านมีต้นแมคคาเดเมียอยู่แล้วบ้านละ 4-5 ต้น จะเอาผลผลิตมาขายโครงการได้หรือไม่
 - ❖ อาจจะต้องรวมตัวกันให้ได้เป็นจำนวนมากก่อน

แปลงป่าเศรษฐกิจนิวตริสต์ 1

เนินกระจาก นิวตริสต์ 1

ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากแมคคาเดเมีย

คณะชมแมคคาเดเมียอบรสต่างๆ

7. แปลงกาแฟอาราบิก้า

● ประเด็นสรุปเนื้อหาสำคัญ

- ตอนแรกจะปลูกแมคคาเข้ากับกาแฟ เมื่อทดลองปลูกจึงรู้ว่าทำไม่ได้ ต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง
- โครงการต้องการรับความเสี่ยงให้ชาวบ้านด้วยการจ้างดูแลแต่พบปัญหาจึงมองว่าทำไมชาวบ้านปลูกพืชชนิดอื่นต้องรีบตื่นเข้าไปดูแล จึงรู้ว่าเพราะว่าความเป็นเจ้าของทำให้ชาวบ้านดูแลพืช
- จึงยกแปลงให้ชาวบ้านโดยให้ชาวบ้านจำค่าเช่าต้นละ 1 บาทต่อปี
- สร้างอสม.ในชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องกาแฟ
- กระบวนการทำกาแฟคุณภาพ

- Process การรับซื้อจนถึงโรงงาน
 - การติดตามตรวจสอบที่มาของกาแฟ
 - เอกลักษณ์ของกาแฟคือสามารถดูกลิ่นได้ง่าย บางที่กินกาแฟจะได้กลิ่นปูน กลิ่นกระสอบ
 - กาแฟเป็นพืชทางเลือก เน้นให้ชาวบ้านลงมือทำจนรู้ ต้องค่อยๆสอน ทำแปลงตัวอย่างแต่ถ้าชาวบ้านอยากได้ผลผลิตมากและมีคุณภาพต้องลงมือทำเอง
- คำถามของคณะ
 1. รายได้ระหว่างแมคคากับกาแฟ พืชชนิดใดได้รายได้มากกว่า
 - ❖ แมคคาจะได้มากกว่าแต่ความเสี่ยงเยอะกว่า
 2. รูปแบบการเก็บผลผลิต
 - ❖ ให้ผลเมื่ออายุ 4 ปี จะได้ประมาณไร่ละ 8000 บาท
 3. ตลาดกาแฟเป็นอย่างไร
 - ❖ ตอนนี้ยังดี ขึ้นอยู่กับการทำคุณภาพและการคัดเลือกสายพันธุ์
 4. เป็นไปได้หรือไม่ที่กาแฟไทยจะสู้ของเมืองนอกได้
 - ❖ อยู่ที่การศึกษาวิจัยในอนาคต
 5. การดูแลพืชชนิดใดยากกว่า
 - ❖ แมคคายากกว่าเพราะศัตรูพืชเยอะกว่า

พี่หลวงบรรยายเรื่องการปลูกกาแฟ

คณะตั้งใจฟังเรื่องกาแฟมาก

8. ชมศูนย์ผลิตและจำหน่ายงานมือ

โรงทอผ้า

- ประเด็นสรุปเนื้อหาสำคัญ
 - บ้าคำ : ปี 2535 ป.บุญชอบมาหาที่บ้าน ถามว่าทอผ้าอยู่บ้านพอกินไหม บ้าบอกว่าไม่พอ ท่านจึงบอกว่าจะไปปรึกษาผู้ใหญ่ หายไป 20 วัน ก็กลับมาคราวนี้พาคุณชายมาด้วย แต่คุณชายใส่เสื้อมือฮ่อมเก่าๆ บ้าไม่รู้ว่าเป็นใครจะไม่ได้รับเชิญท่านขึ้นบ้าน ป.บุญชอบก็บอกว่านี่คือคุณชาย บ้าจึงขอโทษและเชิญคุณชายเข้าบ้าน คุณชายเห็นว่าตอนนั้นผู้ชายไปปลูกป่า ผู้หญิงยังไม่มีงานทำ ให้บ้าหาเพื่อน 10 คนไปฝึกงานที่ศูนย์อุตสาหกรรมภาคเหนือ อาจารย์มาสอนให้สามารถทอผ้าที่ทอได้ ทำงานได้วันละ 50 บาทออกเดือนละ 1 ครั้ง ก็มีคนออกไปก่อนเพราะว่าไม่มีเงินไปซื้อข้าวให้ลูกกิน จนเหลืออยู่ 6 คน แต่ทั้ง 6 คนนี้ก็ไม่ได้ถอดใจทำไปเรื่อยๆจนได้ตั้งโรงงาน ตอนนั้นบ้าทำงานมา 26 ปี คนเก่าตอนนี้เหลือ 3 คน โครงการมีสวัสดิการ มีคนเลี้ยงลูกที่ยังเล็กกว่าเด็กเล็กให้ มีเวลาพักให้แม่ไปให้นม ตอนนี้ในโรงงานมีคนสามรุ่นคือ รุ่นยายจะกรอด้าย รุ่นแม่จะทอผ้า รุ่นลูกจะทำหน้าที่QC เพราะตาดี
- คำถามของคณะ
 1. กว่าจะฝึกจนทอผ้าเป็นต้องใช้เวลากี่เดือน
 - ❖ ถ้าलयง่าย 3 เดือนก็เป็น ถ้ายากต้องฝึกหลายปี เพราะ ขา มือ สมองต้องสัมพันธ์กัน ใครบอกว่าสินค้าดอยตุงแพงต้องให้มาดูที่นี่จึงจะเข้าใจ
 2. ช่วงที่มาฝึกต้องเสียเงินหรือไม่
 - ❖ ไม่เสีย และให้ค่าจ้างด้วย แต่ต้องมาทำจริง ๆ ไม่ใช่มาสองสามวันแล้วไป
 3. ผู้ชายจะทำอะไรบ้างในโรงทอผ้า
 - ❖ ผู้ชายอยู่แผนกย้อมสี

คณะเป็นเผ่าอาข่า ใช้ภาษาอาข่าคุยกัน

พี่หม่อมอยากลงมือลองทำบอกว่ายากกว่าที่บ้าน

โรงงานกระดาษสา

- ประเด็นสรุปเนื้อหาสำคัญ
 - ดูว่าในชุมชนมีอะไรก่อนจึงเริ่มทำ
 - ช่วงแรกที่ปลูกป่าให้ปลูกสาเพิ่ม ขยายโครงการได้ก็โลละ 35 บาท
 - ดอยตุงไม่ได้เก่งทุกอย่าง ด้านที่ไม่เก่งก็เอาครูมาสอนป้าๆทำ
 - มีการคิดที่จะลดต้นทุนอุปกรณ์ให้มีราคาถูกที่สุด คือจาก 3000 เหลือ 45 บาท
 - ป้าๆทำงานใช้ความชำนาญในการกำหนดความหนาของกระดาษได้
 - เพิ่มมูลค่ากระดาษธรรมดาให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ด้วยการออกแบบ
- คำถามของคณะ
 1. ใครเป็นคนคิดเรื่องการให้ตาข่ายแทนไม้เชือก
 - ❖ ชาวบ้านเป็นคนคิดเอง

พี่ดวงกมลลองช้อนกระดาษสา

คณะดูเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์กระดาษสา

โรงคั่วกาแฟ

- ประเด็นสรุปเนื้อหา
 - เป็นจุดต่อยอด รับซื้อเพิ่มมูลค่าผลผลิตของชาวบ้าน
 - ดอยตุงปลูกกาแฟอาราบิก้า เพราะเหมาะสมกับพื้นที่
 - มิตร GI หรือ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์คือ กาแฟดอยตุงต้องปลูกที่ดอยตุงในความสูงที่กำหนดเท่านั้น
 - เน้นคุณภาพตั้งแต่การเก็บผลเชอร์รี่ ต้องสีให้เสร็จภายใน 1 คืนบางคืนต้องอยู่ถึงตี 3 กว่าสีกาแฟเสร็จ
 - เมื่อเป็นกาแฟกะลาตากแห้ง 4-5 วัน

คณะดูวิธีการคั่วกาแฟ

พี่คำนวณบรรยายเรื่องการเพิ่มมูลค่ากาแฟ

โรงงานเซรามิก

- ประเด็นสรุปเนื้อหา
 - ดอยตุงทำถนนขึ้นดอยมีการตัดหน้าดินออกไปเป็นจำนวนมาก
 - เกิดจากการที่ดอยตุงมีปัญหาดินสไลด์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ให้นำหญ้าแฝกมาปลูกเพื่อแก้ปัญหา ในการปลูกต้องใช้กระถางเป็นจำนวนมาก
 - เกิดแนวความคิดการทำกระถางจากหญ้าแฝก เวลาปลูกก็ฝังไปในดินเลยไม่เป็นอันตรายกับธรรมชาติ
 - โครงการสังเกตว่ามีคนหนุ่มสาวมาทำงานนี้มาก จึงเห็นว่า เพราะว่าเป็นงานที่ใช้ฝีมือและศิลปะ จึงกลายเป็นอาชีพทางเลือกใหม่ของดอยตุง

ดูการผลิตเซรามิกที่ต้องใช้ฝีมือและทักษะศิลปะ

ตัวแทนกลุ่มสตรีสนใจงานเซรามิกมาก

ช่วงเย็น

2.1 สรุปลกิจกรรมถอดบทเรียนประจำวัน

คำถาม: วันนี้ได้เรียนรู้อะไร

กลุ่ม 1

9/1/61
กลุ่ม 1 : วันนี้ได้เรียนรู้อะไร

- ประทับใจกลุ่มชาวบ้าน เด็กสี่พลย์ เด็กชาย
- ชื่นชมความตั้งใจของ...
- ระเบียบการปกครอง 11 ข้อ: ขนุ้บ้าน จิตใจของครอบครัว...
- บ้านน้อย, การสืบสวน...
- ความสำเร็จที่...
- ผลสำเร็จที่...
- ศึกษาทดลอง : การขยายผล, การ...
- การบริหารจัดการ
- ทำความดีของ...

~~Zero~~ ZERO WASTE (จัดการขยะให้หมด หักค่าใช้จ่ายประโยชน์)

- ใช้ทรัพยากรที่มีให้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- ใช้ศักยภาพของคนในชุมชน
- ด. ไปน้จ้าว
- ด. รับผิดชอบต่อการ...
- ขอบเขต...
- ดนตรีใหม่ การศึกษา -> กิจกรรมพัฒนา...
- เน้นผู้มีปัญญาการพัฒนา...
- ดึงดูด...
- ประยุกต์...
- การ...

- ผู้สูงอายุ มีอาชีพ มีรายได้
- การศึกษาปอตันน้ำ ป่าแม่/ดงได้ประโยชน์
- การวางแผนที่ดี
- ความร่วมมือในชุมชน
- การฟื้นฟูป่าไม้ที่เสื่อมโทรม
- ได้รู้จัก...
- การทำ...

กลุ่ม 2

วันนี้ได้เรียนรู้อะไร ? กลุ่ม 2

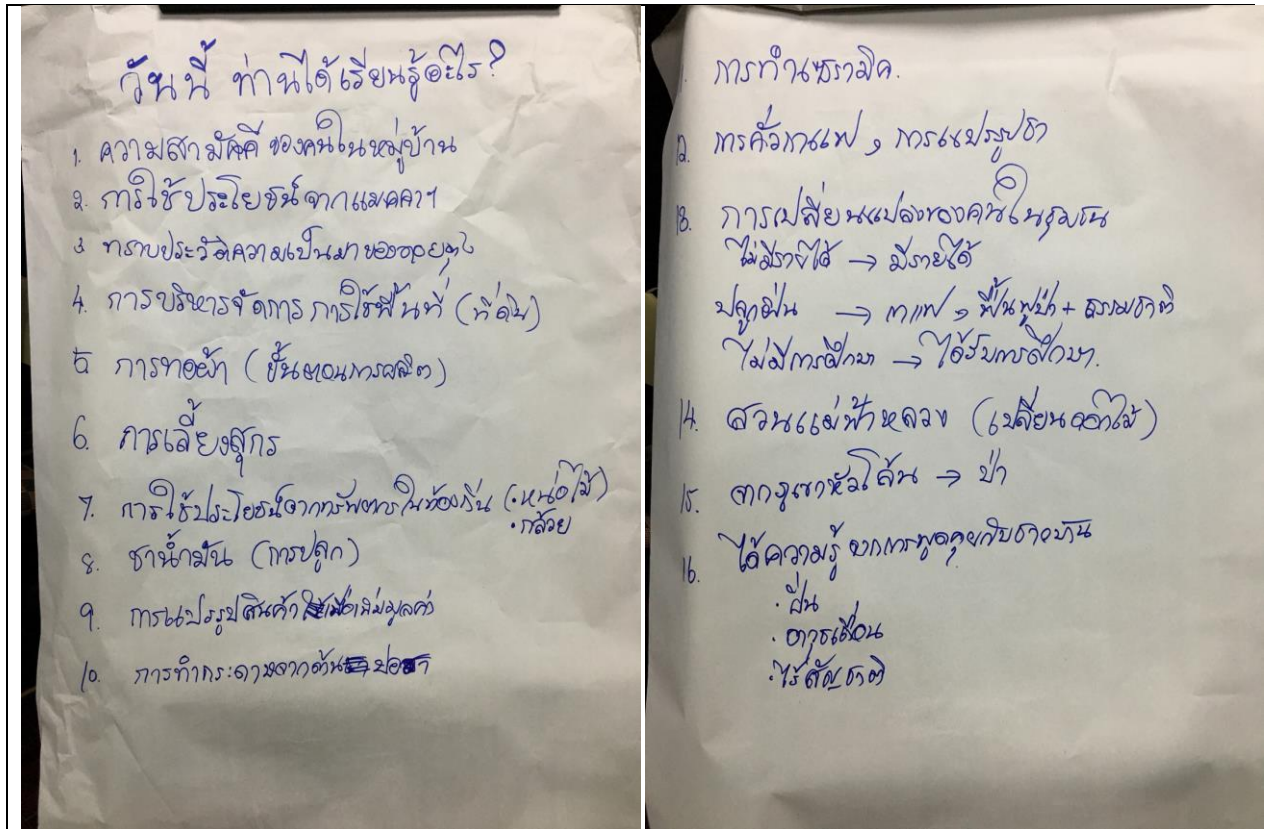
- คนอยู่กับป่า
- อดีตบ่อนโครงการ
- ดอยตุงเขียว พม่าหัวโล้น
- กว่าจะได้อะไรมาไม่ง่าย
- เอกสารสิทธิ์พื้นที่ทำกิน ของมูลนิธิ
- ผลของการร่วมมือร่วมใจ
- การคว่ำกาแฟ , การปลูก
- การปลูกพืชเศรษฐกิจ
- การรวมกลุ่มของคนในพื้นที่
- การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

- วิธีการทำกระดาดชา
- การทำงานที่ครบวงจรในโครงการฯ
- คุณภาพของสินค้า
- คุณภาพชีวิตของคนในโครงการ
- การแปรรูปเพิ่มมูลค่า
- การสร้างอาชีพให้คนในพื้นที่
- การให้อาสาและ การให้ความรู้
- ทฤษฎีเกษตรพอเพียง
- สิ่งที่เคยคิดว่าไม่มีประโยชน์
เอามาทำในเกิดประโยชน์
- วิธีการจัดสวน , การสร้างสีสัน
- เปลี่ยนคนที่เคยทำผิดกฎหมาย
มาเป็นคนดี

- ได้ชิมกาแฟที่ชาวบ้านปลูก
- ได้รู้จักกลุ่มผู้นำในพื้นที่
- การสร้างความมั่นใจให้คนในชุมชน
- งานสีสันแห่งดอยตุง
- ประทับใจวิทยากร ที่มาให้ความรู้

กลุ่ม 3

พีธีรงค์สรุปสิ่งที่ต้องการให้คณะได้เห็นจากการศึกษาดูงาน

- **ประเด็นสำคัญ**

- สิ่งที่ได้วางไว้ในตารางการดูงานคือ การเปิดหู เปิดตา เปิดใจในการเรียนรู้
- เมื่อเรารู้แล้ว ต้องถ่ายทอดได้
- คนที่รู้แล้ว ต้องอดทนที่จะฟัง ทำให้เกิดการยอมรับ
- กล้าพูด กล้าอดทนฟัง กล้ายอมรับ เกิดการทำร่วมกัน
- การมาศึกษาดูงานอยากให้เห็นว่า ต้องใช้เวลา ต้องต่อเนื่อง
- การสร้างคุณภาพ ถ้าทำให้เกิดคุณภาพได้ การออกแบบ สิ่งเหล่านี้เริ่มจากข้อมูลจริง
- กลับไปดูที่วิถีชีวิต เผ่าต่างๆมีวัฒนธรรม ประเพณีที่แตกต่างกัน รากเหง้าต่างกัน
- ไม่ต้องกลัวว่าอัตลักษณ์ของเราจะล้าสมัย โดนดูถูก เพราะว่ามันไม่มีที่ไหน ต้องมาดูที่เรา
- วัฒนธรรมอันดีงาม คือการแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมที่เหมาะสมและสง่างาม ขึ้นอยู่กับพลังทางสังคม
- เกิดอาชีพต่างๆ เช่น การบริการ ห้องพัก อาหารชนเผ่า ฯลฯ
- การเพิ่มมูลค่า ต้องเพิ่ม คุณค่าด้วย ของแพงต้องแพงเพราะมีคุณค่า
- การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ คือ สิ่งที่สามารถทำให้ชุมชนมีสิทธิในพื้นที่นั้นได้
- เพิ่มมูลค่า เน้นคุณภาพ อย่างมีมาตรฐาน ยกตัวอย่าง : มูลค่าที่เพิ่มขึ้นของกาแฟ ที่ต้องทำตั้งแต่กาแฟยังเป็นต้นกล้า

ข้อสังเกต/อุณหภูมิกณะ

คณะศึกษาดูงานชุดนี้มีความสนใจในการดูงานมาก โดยส่วนใหญ่จะสะท้อนออกมาว่า เพราะชาวบ้านไม่ค่อยได้ออกจากบ้านไกลๆ คณะจึงตื่นเต้นมาก มีเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่มีอาการเฉื่อยชาและมักปลีกตัวออกจากกลุ่ม เนื่องจากอาจจะมีการป่วยร่วมด้วย

กลุ่มผู้นำค่อนข้างมีความเป็นผู้นำมาก เพราะกล้าคิดกล้าเสนอและตักเตือนลูกบ้าน จนบางครั้งอาจแสดงในบทนำมากจนเกินไปทำให้ชาวบ้านคนอื่นๆ ไม่ได้แสดงความคิดเห็น ไม่ได้ถามคำถาม

โกยาว ซึ่งเป็นผู้นำตามธรรมชาติค่อนข้างให้ความสนใจและอยู่เกาะกลุ่มกับชาวบ้านโดยไม่ปลีกตัวออกจากกลุ่มแต่จนถึงวันนี้โกยาวยังไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดๆเลย

กลุ่มสตรี ที่โดดเด่นคือพี่แหม่มจากบ้านเมืองงามใต้ ที่พยายามลองทำ แสดงความคิดเห็น ตั้งคำถาม และพยายามสะท้อนออกมาตลอดเวลา เยาวชนหญิงกล้าแสดงออกจะเห็นได้จากเมื่อมีผู้ใหญ่ให้ลูกขึ้นพูดก็จะทำพูดทันที แต่สตรีบางคนค่อนข้างเก็บตัวเงียบมาก ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นใดๆเพียงแต่สนใจดูงานเท่านั้น

กลุ่มเยาวชน แม้จะแสดงอาการไม่ค่อยสนใจในการฟังบรรยายนักแต่บางเรื่องก็สนใจมาก เช่น เรื่องยาเสพติด เรื่องเซรามิก แม้จะดูไม่ค่อยสนใจแต่เมื่อมีการนำเสนอช่วงเย็น กลุ่มเยาวชนก็มักจะมึนบทบาทในการจับไมค์และพูดนำเสนอมากพอๆกับกลุ่มผู้นำ โดยที่ไม่แสดงอาการเขินอาย

ชาวบ้านอื่นๆก็สนใจดูงานดี แต่ไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นเท่าที่ควร